

Puget, A.:

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSOK

A Committee on Research of the Association of American Library Schools /az Amerikai Könyvtárosképző Iskolák Kutató Bizottsága/, amelynek M. F. Tauber az elnöke, a Library Trends c. folyóirat 1957. évi októberi számát a folyamatban lévő vizsgálódásoknak és főleg olyan kérdések tanulmányozásának szentelte, amelyeknek elemzését meg kellene kezdeni abból a célból, hogy az egyéb tudományokban hasznosnak bizonyult módszereket és technikai eljárásokat a könyvtári munkára is alkalmazzák. Bevezetőül Tauber emlékeztet rá, hogy a kutatómunkához - bármely területen folyjék is - "munkaerőre, gondolkodó agyra, energiára, időre és pénzre" van szükség. A rendelkezésre álló anyagi eszközök azonban még az Egyesült Államokban sem elegendők. Szerencsére a közvéleményt sikerült már mozgósítani; a könyvtárosképző iskolák érdekes tanulmányokba kezdtek, az állam kilátásba helyezte a szükséges támogatást és az ipar is rájött arra, hogy mennyire érdekében áll a könyvtárak lehetőségeinek maximális fejlesztése, hiszen a könyvtárakat már az a veszély fenyegeti, hogy az üzleti világ kezdeményezései túlhaladnak rajtuk; a "Council on Library Resources" /"Könyvtárfejlesztési Tanács"/, amelyet a "Ford Foundation" /Ford-Alapítvány/ támogat, nagy reményekre jogosít.

Az első cikkben, melynek címe: "Research in background in librarianship" /"A háttérben folyó könyvtártudományi kutatások"/, Haynes Mc Mullen sajnálattal állapítja meg, hogy mindeddig nem mutattak rá kellőképpen: milyen fontos szerepe van a társadalmi és kulturális élet hatásának a könyvtárak fejlődésére. A "kérdés filozófiájá"-t szerinte - S. R. Ranganathan, valamint Angliában Broadfield és Raymond Irwin munkái ellenére is - elhanyagolták. E két utóbbi, akárcsak Pierre Buttler az Egyesült Államokban, a kérdés bibliográfiai oldalát hangsú-

lyozza: könyvtárak, tudomány és kultúra egyetlen egységet alkotnak. Nevezettek olyan amerikai munka megjelenésére várnak, amely kimutatja majd, milyen mértékben járulnak hozzá a könyvtárak a demokratikus társadalom kifejlődéséhez. P. J. Madden /az Irish Library Bulletin-ben/ igyekszik összeegyeztetni az amerikaiak szociális törekvéseit az értelmiség, valamint az individualisták szempontjaival. Mc Mullen mintha szeméretvenné az amerikai könyvtárosoknak, hogy nem tudják eléggé áttekinteni azokat a problémákat, amelyekkel pedig - eléggé körülhatárolt területen - naponta viaskodnak. Érdekes kísérletnek tartja Oliver Garceau munkáját: The public library in the political process; a report of the public library inquiry^{1/} /A közművelődési könyvtár szerepe a politikai életben; beszámoló a közművelődési könyvtárak vizsgálatáról./, valamint az "Office of education publications" /Nevelésügyi kiadványok hivatala/ kiadványát: The state and publicly supported libraries. Structure and control at the state level^{2/} /Az állam és a közületek által fenntartott könyvtárak. Szervezet és ellenőrzés állami síkon/. Végül Mc Colvin The chance to read. Public libraries in the world to day^{3/} /Az olvasásra való lehetőség. A közművelődési könyvtárak a mai világban/ c. tanulmányában megkísérli felderíteni azokat a feltételeket, amelyek között a könyvtárak igénybevételével folyó olvasás szerte a világon fejlődik. Érdekes monográfiákat szenteltek az Egyesült Államokban a szakkönyvtáraknak.^{4/}

Ami a történelmi tanulmányokat illeti, a Library Literature és a Writing on American history után ítélve meg a kérdést - ezek a folyóiratok 1950 óta sok ilyen amerikai munka megjelenését jelzik - ezen a téren nagyobb fejlődés tapasztalható. Nem mehetünk el szó nélkül a Handbuch der Bibliothekswissenschaft /A könyvtártudomány kézikönyve/ 2.kiadásának 3.kötete mellett; ennek címe: Geschichte der Bibliotheken /A könyvtárak története/. Ugyanigy meg kell még említenünk a következő munkákat: Vorstius, Joris: Grundzüge der Bibliotheksgeschichte /A könyvtártörténet

^{1/} New York, Columbia University press, 1949.

^{2/} Washington, O. C., U.S. Govt. printing office, 1956.

^{3/} London, Phoenix House, 1956.

^{4/} Wilson, L. R. és Tauber M. F. - The University library, 2.kiad. - New York, Columbia University press., 1956; Roalfe W.R. - The libraries of the legal profession /Jogtudományi könyvtárak/. - St. Paul, Minn, West publishing Co, 1953.

alapelemei 5. kiad. Lipcse 1954./; Irwin, Raymond: Studies in the history of libraries /Könyvtártörténeti tanulmányok, megjelent a Library Association Record-ban/, Vlees Chanwer, H. J. cikkei Encyclopedia of library history címen /A könyvtártörténet enciklopédiája; megjelentek a Moussalon 1955. évfolyamában./ De még mindig sok a tennivaló. A cikkíró szerint a kutatásnak a következő témákra kellene irányulnia: 1/ közművelődési és társadalmi könyvtárak - az Egyesült Államok keleti részén kívül; 2/ a kollégiumi könyvtárak a forradalom óta; 3/ a könyvtárak életének különösen fényes korszaka, 1850-1890; 4/ a XX. század bonyolult eseményei.

Lester Asheim "Research in mass communication and adult reading" /A tömegek tájékoztatására és a felnőttek olvasására vonatkozó kutatás/ c. cikkében kimutatja, miért foglalkoznak az amerikai könyvtárosok a gondolatközlés új módjaival, amelyek többé már nem az egyén, hanem a tömegek figyelmének felkeltését célozzák. A statisztika máris eleget mond; de a könyvtáros, aki megszokta, hogy mérlegre tegye olvasóinak számát és minőségét, bárki másnál jobban hivatott azoknak a változásoknak a tanulmányozására, amelyek a közönség izlésében tükröződnek és a tájékoztatás legkeresettebb tartalmát és formáját mutatják. Felveheti-e a harcot a könyv a televízióval, a rádióval és a filmmel, és ha igen, mi módon teheti ezt? A felnőttek olvasásának kérdését nem tanulmányozták eléggé. Kik olvasnak? Mit olvasnak? Hol találják meg az olvasók a könyveket? Milyen mértékben hatnak a könyvek az olvasókra? Csupa olyan kérdés, amely egyaránt érdekli mind a pedagógust, mind a szociológust. A könyvtáros segítheti őket a kérdés tanulmányozásában és ezért szerepe társadalmi vonatkozásban rendkívül fontos.

Edward A. Wight "Research in organization and administration" c. cikkében megállapítja, hogy a könyvtárszervezés és könyvtárigazgatás területén végzett kutatásokat eddig nem választották tanulmányok tárgyául, jóllehet mind az állami, mind a magánvállalatok ügyvitelére számottevő, a közügyekre és különösképpen az eljárásokra vonatkozó kutatással foglalkozó munkának a tárgya. Meg kell azonban emlékezni a San Diego-i Városi Könyvtár adatgyűjtéséről,^{5/} valamint arról, hogy a Library Trends folyóirat már jelezte, milyen érdeklődés kíséri egyrészt a fényképezés

^{5/} San Diego City library department and Office of administration management. - Library service and performance standards for the City of San Diego. - San Diego, The Department, 1956.

alkalmazását a könyvtárosoknak a nélkülözhetetlen és unalmas munkáktól való tehermentesítése terén, másrészt a könyvtárak és könyvbuszok költségvetésére irányuló alaposabb vizsgálódást.

A negyedik cikkben: Research in problems of resources /A források problémáira vonatkozó kutatások/, Robert B. Downs leszögezi, hogy a "resource" kifejezést kizárólag azoknak az értékeknek a jelölésére használja, amelyek a kutatóknak az egyetemi és szakkönyvtárakban rendelkezésre állnak, hála a központi raktáraknak, a fényképmásolatoknak, a szerzeményezési terveknek /Farmington-terv/, a folyóiratcikkek analitikus és annotációs feldolgozásának s a könyvtárközi kölcsönzésnek. Érdekes lenne megtudni, hogy milyen mértékben befolyásolta ez a cikk a "Council on Library Resources" /Könyvtárfejlesztési Tanács/ határozatait; vagy csak egyszerűen a soron levő feladatokat tárja fel ez a tanács? Abban a már idézett cikkben, amely erről az új magánszervről szól, látjuk, hogy mindezeket a problémákat komolyan tekintetbe vették és hogy jelentős összegeket biztosítottak az idő- és erőpazarlás megelőzésére s az amerikai könyvtárak munkájának a kutatás igen nagy javára szolgáló racionalizálására.

Az olvasószolgálat kérdését a "Research in readers' services" c. cikkben Ruth Rockwood és Louis Shores csak a közművelődési könyvtárakban folyó tájékoztató szolgálatra és személyes felvilágosításra vonatkozó munkák kutatásai szemszögéből tanulmányozza. A kollégiumi és egyetemi könyvtárak olvasószolgálatának kérdését Leslie Dunlap tárgyalja "Service to reader" /Olvasószolgálat/ c. cikkében. /Library Trends, 1952:julius/. Az amerikai könyvtárosok úgy gondolják, hogy erőfeszítéseik - az egyének érdekeinek megrövidítésével - inkább az olvasócsoportokra irányulnak. Pedig ők sokkal többet tettek, mint mi itt Európában, a "reference service" /felvilágosító szolgálat/ fejlesztése érdekében, amelynek az angol nevét nem is tudjuk pontosan lefordítani franciára. A nagy közművelődési könyvtárak New Yorkban, Los Angelesben, Bostonban úgy gondolták, hogy ezideig túlságosan empirikusan jártak el ebben a kérdésben és hogy a kérdést most már rendszeresen kellene tanulmányozni. Ezért került sor annak a sok ankétnak a megtartására, ill. tanulmányi tervnek az elkészítésére. Ha számon akarjuk tartani mindazt, amit erről a témáról írtak, egészen belezavarodunk. Ezt a cikket is, valamint a már ismertetett "Research in mass communication" címűt, csak

akkor tudjuk eléggé értékelni, ha ismerjük az amerikai viszonyokat, amelyek annyira különböznek a mieinktől az olvasóhoz való viszonyuk tekintetében. Igen értékes sugallata csak ihlet forrása lehet számunkra.

Rudolph Gjeleness azt mutatja ki, milyen szakaszban vannak a katalógizálásra és osztályozásra vonatkozó munkák és megemlíti azt az érdeklődést, amelyet szakmai körökben az American Library Association /A.L.A./ 1908 óta érvényben lévő szabályzatának az átdolgozása keltett, az 1941. évi 2. ideiglenes kiadás módosításainak a fenntartásával. A Kongresszusi Könyvtár munkálatai - az A.L.A. közreműködésével - tették lehetővé ennek az 1930 óta sürgető munkának a megkezdését, a "cooperatív cataloguing" /"központosított katalógizálás"/ fogalmának kialakulása folytán. Lubetzkynek a munkái, Hanson és Ranganathan idevágó tanulmányai után, a kontinens könyvtáraihoz való közeledésnek ez a kísérlete mutatja, mennyire foglalkoztatja a szakembereket az a törekvés, hogy a bibliográfiai munkában egyöntetűen járjanak el. Szerző jelzi, hogy a közművelődési könyvtárak 95 %-a és az egyetemi könyvtárak 84 %-a a Dewey-féle tizedes osztályozást használja. Nem ok nélkül gondolja, hogy a Kongresszusi Könyvtár, amikor elhatározta, hogy nyomtatott katalóguscéduláin, saját szakjelzetei mellett, a tizedes osztályozás szakjelzeteit is fel fogja tüntetni, sokkal hozzájárult a Dewey-féle rendszer sikeréhez, amelynek kiadója 1927 óta a Könyvtár épületében székel. A Kongresszusi Könyvtár osztályozó rendszere még mindig becsben áll azokban a könyvtárakban, amelyek elfogadták és hűségesen használják. Bliss és Cutter "expansive classification"-jét egyre kevésbé használják. Ellenben a "Harvard University Graduate School of Administration" /a Harvard Egyetem Közigazgatási Tagozata/ új osztályozási rendszere s a brüsszelli Egyetemes Tizedes Osztályozás, továbbá Ranganathan rendszere felhívják a szakemberek figyelmét arra, hogy eljön az idő, amikor a katalóguscédulák mechanikus válogatásának problémái kényszerítően szükségessé teszik a fogalmak pontos meghatározását ezen a területen. A tárgyszó-jegyzékek kérdése szintén napirenden van. Az analitikus katalógus egyre terjedelmesebbé és drágábbá válik, - a nagy könyvtárak /Harvard, New York/ a vezető könyvtáros mellett még külön katalógus-szakértői állást is szerveztek. Könyvalakban meg fognak jelenni a tárgyi katalógus egyes részei. Az időszakos és sorozatos kiadványok, - már nagy mennyiségük miatt is -, külön kezelést igényelnek. Végül a szerző a Kongresszusi Könyvtár nyomtatott katalóguscé-

duláinak felhasználását vizsgálja. A kutatóintézeti könyvtárak katalógusuk 60 %-ában ezt használják. Változtatás nélkül azonban a céduláknak alig 50 %-át veszik át. A módosítások egyharmada a szakjelzetre szorítkozik /kétszer annyi a tizedes osztályozására, mint a Kongresszusi Könyvtáréra/. Ezek a számok mutatják, milyen nehézségekbe ütköznek a könyvtárak még olyan országban is, ahol pedig mindenben egyöntetűsége törekszenek. Ennek a területnek a technikájában sokat remélnek a "National Union Catalog"-tól /Központi Címjegyzéktől/; szeretnék megszervezni a kis könyvtárak katalógizálási munkáinak központosítását is. Végül, az A.L.A.-nak az a kívánsága, hogy fogjanak hozzá a katalógusok története tanulmányozásához, minthogy H. Norris "History of cataloguing and cataloguing methods" /A katalógizálás és katalógizálási módszerek története, c. műve az 1850.évvél befejeződik.

Jesse H. Shers /- tanulmányának címe: "Research and developments in documentation" -/ különösen illetékes a dokumentáció ismertetésére, úgy ahogy az napjainkban az Egyesült Államokban fejlődik, megpróbálva felhasználni a katalóguscédulák válogatásában a mechanikus eljárásokat. Igen hasznos, hogy pontosan megfogalmazza a különbséget a kutatás, mint tudományos kifejezés és a "reference work" /tájékoztató munka/ mint a tudományos kutatás egyik értékes segédeszköze között. Rámutat azoknak az ankétoknak a fontosságára, amelyeket Mrs. Helen L. Brownson és Miss M. M. Berry a Nemzeti Tudományos Alap /National Science Foundation/ Tudományos Tájékoztató Hivatala /Office of Scientific Information/ részéről tartottak, valamint azoknak a tanulmányoknak a fontosságára, amelyeket a Herner Meyer Co. /Washington D.C./ végzett, Saul Herner irányításával. Megjegyzi, hogy a tárgy körébe vágó munkák 75 %-át a kormány támogatja és hogy egyetlen közművelődési könyvtár érdeklődik iránta aktívan. Négy táblázat és egy gyakorlati bibliográfia pontos képet ad az 1957. április 1.-én folyamatban lévő tanulmányokról. A könyvtárosképző iskolákban 26, a különféle pénzügyi, ill. ipari társaságokban 23, az egyetemeken vagy tudományos társaságokban 16, az állami intézményekben 9, a magánszemélyeknél 2 ilyen tanulmány készül. Ezek a tanulmányok főleg a katalógusokkal, az osztályozással, folyóiratcikkek analitikus feldolgozásával és tartalmi ismertetés-

sével, az elektronikus gépeknek a cédula-sokszorosításban és válogatásban való felhasználására szolgáló kódokkal és a gépi berendezéssel végzett fordítás kérdésével foglalkoznak. Szerző utal arra, milyen fontos és értékes munkát végeztek az angolok ebben az időszakos tárgykörben és nagy reményeket fűz az 1958 őszére Washingtonba tervbevett nemzetközi konferenciához.

A két utolsó technikai jellegű cikk a könyvtárosképzésről és a könyvtárosképző iskolákról szól. E kérdéssel egyébként külön is fognak foglalkozni, mivel igen bonyolult és az amerikaiak, saját bevallásuk szerint, még nem találták meg a kielégítő megoldást.

Léon Carnovsky "Methodology in research and applications" /"A kutatás és a gyakorlati alkalmazás módszertana"/ c. cikkében emlékeztet rá, melyek azok az elvek, amelyeket minden tudományos jellegű kutatás során szem előtt kell tartani és rámutat arra, hogyan szolgálják valamennyi tudományág területén az ankétok, statisztikák, földrajzi illetve történelmi tanulmányok a könyvtárosoknak azt a törekvését, hogy tevékenységük körét kiterjesszék. Chase Dane azzal az óhajjal fejezi be "A proposal for coordinating library research" /Javaslat a könyvtártudományi kutatások koordinálására/ c. cikkét, váljék minél hatékonyabbá a Könyvtárosképző-iskolák Szövetsége Kutatási Bizottságának tevékenysége. Évenként kétszer, az A.L.A. gyűlései idején, össze kellene ülni kerek asztal mellett. Ezt az összeíjvatelt olyan körlevélben kellene bejelenteni, amely - az érdeklődés felkeltése végett - tudomására hozná a könyvtárosoknak, milyen kérdések tanulmányozása van folyamatban. A kész munkákat azután ki lehetne adni, de a tudósokat is meg kellene nyerni ennek a tervnek és így egyesült erővel kellene a kérdések megoldásához hozzáfogni.

Valamennyi ismerttetett cikkhez komoly bibliográfia is csatlakozik; ezek a bibliográfiák angol nyelvű munkákat tartalmaznak. Így kiegészítve, a cikkek egységes, bíráló és egyben építő tanulmányt nyújtanak az amerikai rendszerről, ahogyan azt 1957-ben az amerikai könyvtárosok látják. Egyben kitűnő összefoglaló képet is ad tevékenységükről, mert valamennyi lényeges törekvésük tükröződik benne. De ha arra gondolunk, mi mindent irtak már össze az Egyesült Államokban mindezekről a kérdésekről /kivéve a dokumentációval foglalkozó fejezetet/, akkor elsodálkoz-

hatunk rajta, hogy még mindig mennyi a mondanivalójuk. Ilyen mély lenne tehát a rendszer válsága?!

Eredeti cím: Research in librarianship.
Megjelent: Bulletin des Bibliothèques de France, 1958, 4.sz.
 307-312.lap.
OSzK.ford.sz.: 1969.

FILMET KÉSZÍTETTEK AZ UNESCO MUNKÁJÁRÓL

Az USA National Commission for Unesco /USA Unesco Nemzeti Bizottsága/ az ENSZ tudományos és kulturális szervezetének munkáját ismertető sorozatképet készített. A film, melynek címe: "Milyen hídát épít az Unesco" /The Bridge Unesco Builds/, 100 színes egyes képből áll; ezek az Unesco működésének főbb területeit ölelik fel. A film kísérő szövegét szinkronizált hangdialógus egészíti ki.

Eredeti cím: Film about Unesco available.
Megjelent: Library Journal, 1958, 10.sz. 1512.lap.
